

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 43/2020-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. mája 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Petra Molnára (sudca spravodajca) o ústavnej sťažnosti obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátskou kanceláriou SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., Štefánikova 8, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 148/2018 z 30. júla 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 148/2018 z 30. júla 2019 porušené boli.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 148/2018 z 30. júla 2019 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

3. Obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], p r i z n á v a t r o v y k o n a n i a v sume 640,66 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatšesť centov), ktoré j e Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý v y p l a t i ť na účet jej právnej zástupkyne advokátskej kancelárie SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., Štefánikova 8, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažnostná argumentácia navrhovateľa

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. novembra 2019 doručená ústavná sťažnosť obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 148/2018 z 30. júla 2019 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a priložených príloh vyplynulo, že sťažovateľka bola žalovanou stranou v konaní vedenom pred Okresným súdom Žilina (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 18 C 341/2013 o neplatnosť ustanovení o úvere. Okresný súd v uvedenej veci uznesením z 24. marca 2014 konanie o žalobe žalobcov zastavil. Z odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že k zastaveniu konania došlo z dôvodu, že žalobcovia uzatvorili tzv. rozhodcovskú zmluvu, ktorú súd prvej inštancie považoval za platnú, a preto konštatoval nedostatok právomoci na prejednanie veci (neodstrániteľný nedostatok podmienky konania).

3. Proti označenému uzneseniu súdu prvej inštancie podali žalobcovia odvolanie, o ktorom rozhodol Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) uznesením sp. zn. 9 Co 320/2014 z 29. mája 2014 tak, že uznesenie súdu prvej inštancie zrušil, pričom v odôvodnení svojho uznesenia uviedol, že súd prvej inštancie nepostupoval správne a nedostatočnou aplikáciou príslušných ustanovení právnych predpisov o ochrane spotrebiteľa mohlo dôjsť k nesprávnemu posúdeniu (ne)platnosti rozhodcovskej zmluvy.

4. Okresný súd po vrátení veci rozhodol rozsudkom sp. zn. 18 C 341/2013 z 3. júla 2015, ktorým určil vo výroku konkrétne ustanovenia zmluvy o poskytnutí úveru č. 99/589/05 z 29. septembra 2005 (ďalej len „zmluva“) za neplatné a vo zvyšku žalobný návrh zamietol. Na základe odvolania sťažovateľky, ako aj žalobcov rozhodoval krajský súd, ktorý o odvolaniach rozhodol rozsudkom sp. zn. 7 Co 563/2015 z 10. februára 2016 tak, že odvolaniami napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo vyhovujúcej časti potvrdil a v nevyhovujúcej časti zmenil tak, že za neprijateľné zmluvné podmienky vyhlásil aj ďalšie vo výroku označené ustanovenia zmluvy.

5. Proti označenému rozsudku odvolacieho súdu podala sťažovateľka dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 223/2016 z 25. októbra 2017 tak, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v napadnutom potvrdzujúcom výroku a vo výroku, ktorým zmenil rozsudok súdu prvej inštancie, a vo výroku o trovách konania zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie. V odôvodnení svojho zrušujúceho uznesenia najvyšší súd konštatoval, že došlo k prekvapivému rozhodnutiu, pretože krajský súd bol toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie predpisu, ktoré v dovedajšom rozhodovaní nebolo použité a strany nemali možnosť sa k jeho aplikácii vyjadriť, pričom ho zároveň považoval za rozhodujúce.

6. Vo veci opätovne rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 7 Co 13/2018 z 18. apríla 2018, pričom výrok tohto rozsudku sa zhoduje s výrokom rozsudku sp. zn. 7 Co 563/2015 z 10. februára 2016 s výnimkou výroku o náhrade trov konania. Proti tomuto, v poradí druhému rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd napadnutým rozsudkom tak, že ho ako nedôvodné zamietol.

7. Sťažovateľka vidí porušenie svojich v sťažnosti označených práv vo viacerých rovinách, ktoré vyplývajú z uplatnených dovolacích dôvodov. V dovolaní uplatnila dôvody prípustnosti a dôvodnosti svojho dovolania podľa § 420 písm. a), d) a f), ako aj dôvodov podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Vychádzajúc z odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ku každému uplatnenému dôvodu v sťažnosti uviedla svoje výhrady, podoprené vlastnou právnou argumentáciou, pričom namieta, že najvyšší súd ich arbitrárne posúdil.

8. Na základe uvedeného a v sťažnosti použitej argumentácie sťažovateľka navrhla, aby ústavný nálezom takto rozhodol:

„I. Základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. 7. 2019 sp. zn. 4 Cdo 148/2018 porušené boli.

II. Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 30. 7. 2019 sp. zn. 4 Cdo 148/2018 sa zrušuje a vec sa vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

III. Najvyšší súd SR je povinný zaplatiť advokátovi sťažovateľa náhradu trov konania do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.“

9. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 43/2019-22 z 30. januára 2020 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

10. Následne ústavný súd 11. februára 2020 vyzval najvyšší súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. Následne listom z 28. februára 2020 upovedomil zúčastnené osoby o ich práve vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti v lehote 10 dní od doručenia tohto upovedomenia.

II.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľky

11. Vyjadrenie najvyššieho súdu bolo ústavnému súdu doručené 6. marca 2020 spolu aj s dotknutým zberným súdnym spisom. Podpredsedníčka najvyššieho súdu v podstatnom uviedla, že nevzhladla v procesnom postupe najvyššieho súdu žiadne pochybenie, preto navrhla ústavnej sťažnosti nevyhovieť. Zároveň uviedla, že jej neprislúcha v tomto štádiu riešenie (akým spôsobom sa najvyšší súd vysporiadal s námietkami sťažovateľky) dopĺňať o nové argumenty, napriek uvedenému vo svojom vyjadrení uviedla viaceré body, ktorými spochybnila argumentáciu sťažovateľky, keď vytkla, že *„sťažovateľka dôsledne nerozlišuje medzi dvoma procesnými úpravami... nerozlišuje medzi formálnym a formalistickým... nerozlišuje medzi porušením subjektívneho základného práva a iného porušenia právnych predpisov, lebo pri absencii porušenia základného práva sťažovateľky, ústavný súd nemôže ústavnej sťažnosti vyhovieť, aj keď došlo právnych predpisov, hoci i predpisov ústavných, čiže aj v prejednávanej veci sťažovateľke nesvedčí žiadne ústavné právo na verejné vyhlásenie rozsudku v jej prítomnosti a toto právo nevyplýva ani z dohovoru...“*. V závere svojho vyjadrenia podpredsedníčka najvyššieho súdu vyjadrila súhlas s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci.

12. Následne ústavnému súdu bolo 18. marca 2020 doručené podanie označené ako „vyjadrenie zúčastnenej osoby“ [REDACTED] (ďalej len „zúčastnená osoba“) prostredníctvom jej právneho zástupcu. Zúčastnená osoba vo svojom vyjadrení v podstatnom poukázala na viaceré konkrétne rozhodnutia všeobecných súdov vrátane najvyššieho súdu vo veciach sťažovateľky a iných spotrebiteľov, v ktorých všeobecné súdy postupovali rovnako ako v posudzovanom prípade, pričom vyhodnotili právomoc všeobecných súdov posudzovať platnosť neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách a určili neplatnosť rozhodcovskej zmluvy. V tejto súvislosti zúčastnená osoba poukázala na to, že v ich prípade bola rozhodcovská zmluva uzatvorená pred samotnou úverovou zmluvou a bola podpísaná len jedným z manželov. V ostatnom sa stotožnila s právnym posúdením najvyššieho súdu v napadnutom rozsudku.

13. Právny zástupca sťažovateľky vo svojom stanovisku doručenom 30. marca 2020 vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Zároveň zotrval na dôvodnosti podanej sťažnosti. V podstatnom uviedol:

„Procesnoprávna úprava otázok, ktoré súvisia s namietanými vadami, sa prijatím Civilného sporového poriadku nezmenila. Preto sú predchádzajúce závery NS SR, uvádzané v rozhodnutiach citovaných v sťažnosti, naďalej aplikovateľné. Dovolací súd je povinný ich akceptovať, resp. sa s nimi vysporiadať objektívnym spôsobom...

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti nenamietala porušenie práva na vyhlásenie rozsudku v jej prítomnosti (ako sa mylne domnieva Najvyšší súd SR), ale výlučne odňatie práva na upovedomenie o tejto skutočnosti, tak ako to bolo priznané iným subjektom rozhodnutiami NS SR sp. zn. 3 Cdo 714/2015 (R 9/2016), sp. zn. 4 Cdo/132/2017 a 5 Cdo/14/2018 a pod. Závery týchto rozhodnutí sú v zmysle R 71/2018 aplikovateľné aj podľa CSP.“

14. Právny zástupca sťažovateľky zároveň zaujal aj stanovisko k obsahu vyjadrenia zúčastnenej osoby, keď dal do pozornosti ústavnému súdu, že *„pokiaľ zúčastnená osoba účelovo tvrdí, že sporné otázky sú opakovane rozhodované rovnako... pritom dve zo štyroch citovaných rozhodnutí sú napadnuté touto ústavnou sťažnosťou, rozhodnutie NS SR sp. zn. 6 Cdo 127/2017 je napadnuté inou ústavnou sťažnosťou (Rvp 885/2019) a rozhodnutie Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 9 Co/472/2016 nebolo napadnuté dovolaním ani ústavnou sťažnosťou z dôvodu nízkej hodnoty sporu“*.

15. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 413/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantná právna úprava, teoretické a judikatúrne východiská ústavného súdu

16. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

17. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

18. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

19. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

20. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony,

a preto musí preskúmavať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

21. Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

22. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

23. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v civilnom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

24. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodíť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného

súdu, boli relevantné aj v danej veci. A preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľkou napadnutý rozsudok najvyššieho súdu.

IV.

Právne posúdenie veci

25. Sťažovateľka vo vzťahu k napadnutému rozsudku najvyššieho súdu formulovala viacero námietok, ktoré mali založiť porušenie jej označených práv. Pre ľahšiu orientáciu a prehľadnosť odôvodnenia tohto rozhodnutia ústavný súd námietky sťažovateľky zaradil do viacerých skupín.

a) Sťažovateľka predovšetkým namietala porušenie jej procesných práv napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu, ktoré mali založiť vadu podľa § 420 písm. f) CSP. Za takúto vadu postupu krajského súdu považovala skutočnosť, že krajský súd nerešpektoval povinnosť jej uloženú dovolacím súdom v danej veci, aby umožnil stranám konania vyjadriť sa k nožnej aplikácii ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce podľa § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 223/2016 z 25. októbra 2017, bod 25). Sťažovateľka v dovolaní namietala, že krajský súd umožnil realizáciu tohto práva na vyjadrenie vo veci výlučne schematicky, vyzval sťažovateľku na vyjadrenie, na čo doručila svoje vyjadrenie (6. marca 2018). K tomuto vyjadreniu sa vyjadrili aj žalobcovia podaním, ktoré bolo doručené žalovanému 16. apríla 2018. Sťažovateľka tvrdila, že v danom prípade odvolací súd nedal sťažovateľke ani len teoretickú možnosť vyjadriť sa k podaniu žalobcov, keďže napadnutý rozsudok odvolacieho súdu bol vyhlásený 18. apríla 2018, a to bez toho, aby súd sťažovateľku oboznámil o termíne verejného vyhlásenia rozsudku, dokonca napriek tomu, že sťažovateľka vo svojom odvolaní požiadala o to odvolací súd a tento bol povinný tak urobiť podľa § 219 ods. 3 v spojení s § 378 ods. 1 CSP [s. 4, bod 3 písm. a) dovolania sťažovateľky].

b) Sťažovateľka tiež namietala, že najvyšší súd nepreskúmateľne posúdil ňou namietanú dovolaciu vadu podľa § 420 písm. a) a d) CSP, teda že súd rozhodol vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, resp. v tej veci sa už právoplatne rozhodlo, ktorú odôvodnila tým, že žalobcovia sa už raz domáhali žalobou o vyslovenie neplatnosti čl. 4

ods. 4.6 zmluvy o úvere, o ktorej okresný súd právoplatne rozhodol tak, že konanie zastavil pre nedostatok právomoci (uznesenie sp. zn. 18 C 257/2013 16. apríla 2014) z dôvodu existencie rozhodcovskej doložky. Žalobcovia o tri mesiace podali rovnakú žalobu, o ktorej bolo rozhodnuté v napadnutom konaní [(pred všeobecnými súdmi, pozn.), pozri s. 2 bod 1 a s.3 bod 2 dovolania]. Sťažovateľka namieta, že najvyšší súd sa nimi odmietol zaoberať z dôvodov, ktoré sú v priamom rozpore so zákonom a ktoré nie sú argumentačne udržateľné ani z ústavnoprávneho hľadiska.

c) Ďalšou námietkou sťažovateľky bolo, že najvyšší súd sa odklonil od ustálenej judikatúry najvyšších súdnych autorít, týkajúcej sa otázky naliehavého právneho záujmu v prípade určovacej žaloby, ktorou žalobcovia žiadali vysloviť neplatnosť označených ustanovení zmluvy o úvere. Sťažovateľka argumentovala tým, že ak k porušeniu práva došlo, mal žalobca žalovať o splnenie povinnosti, ktorá z porušenia práva vyplýva. Sťažovateľka v tejto súvislosti vo svojom dovolaní uviedla, že odvolací súd vo svojom rozhodnutí neuviedol žiadne rozhodnutie dovolacieho súdu, ktoré by otázku naliehavého právneho záujmu riešilo odlišne, čím by bol daný dôvod prípustnosti podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Podľa názoru sťažovateľky, „*v posudzovanej veci dospel dovolací súd navyše k absurdnému záveru, že naliehavý právny záujem na požadovanom určení je daný preto, aby sa právo žalobcov mohlo stať istejším*“. Poukazuje pri tom na rozhodnutie iného senátu najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 6 Cdo 27/2018 z 28. marca 2019, kde najvyšší súd vyslovil záver, že v danom type sporov vôbec nemožno uvažovať o naliehavom právnom záujme, keďže nejde o konanie podľa § 137 písm. c) CSP.

d) V nadväznosti na uvedené sťažovateľka vo svojom dovolaní formulovala dve právne otázky, ktoré podľa jej názoru neboli v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešené. Ich vyriešenie malo založiť prípustnosť a dôvodnosť jej dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Sťažovateľka je toho názoru, že najvyšší súd v napadnutom rozsudku tieto otázky arbitrárne a nesprávne posúdil. K prvej otázke uviedol, že ide o skutkovú otázku, pričom sťažovateľka bola toho názoru, že ide o rýdzo právnu otázku a k druhej zaujal neprijateľné stanovisko o neprijateľnosti zmluvných podmienok bez legálneho základu. Sťažovateľka považovala prijatý názor najvyššieho súdu, že možno vysloviť neprijateľnosť zmluvnej podmienky obsiahnutej v zmluve uzavretej pred účinnosťou zákona č. 575/2009 Z. z., ktorým bola táto neprijateľnosť zavedená do slovenského

právneho poriadku, za rozporný s princípom právnej istoty, keďže neskoršej právnej úprave priznáva retroaktívne účinky.

e) V neposlednom rade sťažovateľka vo svojej sťažnosti formulovala aj námietku, že došlo aj k porušeniu práva na zákonného sudcu, keďže mal v okolnostiach veci rozhodovať veľký senát, pretože ak vo veci konajúci senát pri svojom rozhodovaní dospel k právnemu názoru, ktorý už bol vyjadrený v rozhodnutí iného senátu, mal vec postúpiť na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu s poukazom na viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, ako aj nález ústavného súdu vo veci vedenej pod sp. zn. II. 332/2018.

26. Ústavný súd k uvedeným relevantným námietkam po preskúmaní odôvodnenia napadnutého rozsudku a na vec vzťahujúcej právnej úpravy konštatuje:

K okruhu námietok zakladajúcich prípustnosť dovolania z dôvodov vymedzených v § 420 písm. f) CSP [pozri bod 25 bod a) odôvodnenia tohto rozhodnutia]

27. Najvyšší súd k dôvodom namietanej vady podľa § 420 písm. f) CSP, teda že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, v odôvodnení svojho napadnutého rozsudku uviedol, že *„súd doručuje vyjadrenie protistrany k možnému použitiu iného právneho predpisu bez toho, aby vyzýval protistranu na zaujatie stanoviska k nemu alebo akýkoľvek iný procesný úkon. Právo na spravodlivý proces je v tomto prípade potrebné považovať za zachované samotným doručením podania protistrane.“* (bod 15 odôvodnenia napadnutého rozsudku).

28. Práve tento záver najvyššieho súdu považuje ústavný súd za problematický. Procesný kódex je stavaný na kontradiktórnom princípe (základné princípy čl. 9 CSP).

29. Kontradiktórnosť, nerozlučne spätá s princípom rovnosti zbraní, je univerzálnym právnym princípom platným v celom právnom poriadku, teda aj v civilnom súdnom konaní, a súd každého druhu a stupňa ho musí plne rešpektovať. Dôvodom je fakt, že jednou z jeho

hlavných funkcií je oboznámiť účastníka konania so všetkými dokumentmi a dôkazmi, ktoré môžu ovplyvniť rozhodnutie konajúceho súdu a poskytnúť mu možnosti sa k nim vyjadriť. Ide predovšetkým o dôkazy, stanoviská a vyjadrenia protistrany v konaní, alebo dôkaz, resp. stanovisko nezúčastneného subjektu (znalec, svedok a pod.) či zabezpečeného samotným konajúcim orgánom z vlastnej iniciatívy. Tým sa účastníkovi konania garantuje právo byť vypočutý/audiatur et altera pars/právo na obhajobu. Ani podľa ústavného súdu však zásada kontradiktórnosti nemá absolútny charakter, pretože existujú aj výnimky z uvedeného pravidla, kde okolnosti prípadu alebo procesnej situácie vylučujú uplatňovanie tejto zásady (napr. rozhodnutie sp. zn. III. ÚS 481/2012). Ústavný súd aj v inom svojom rozhodnutí konštatoval, že kontradiktórnosť konania nemôže prechádzať do roviny „absolútna“ (rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 18/2013).

30. V okolnostiach veci nebolo sporné, že odvolací súd zaslal sťažovateľke vyjadrenie protistrany, ktorým reagovala na výzvu súdu k novej aplikácii ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité, pričom toto vyjadrenie protistrany bolo doručené sťažovateľke len 2 dni pred samotným rozhodnutím v odvolacom konaní. Z minimálnych požiadaviek zachovania princípu kontradiktórnosti civilného procesu v odvolacom konaní (pozri § 374 ods. 3 CSP) vyplýva, že pokiaľ sa strana vyjadrí k otázke, ktorá môže mať rozhodujúci vplyv na samotné rozhodnutie vo veci, je povinnosťou súdu oboznámiť druhú stranu s jej obsahom a umožniť jej zaujať stanovisko k nemu. Podľa názoru ústavného súdu táto povinnosť dopadá na procesný postup súdu aj v prípade aplikácie § 382 CSP. Argumentáciu najvyššieho súdu v napadnutom rozhodnutí (pozri bod 27 odôvodnenia tohto nálezu) ústavný súd vyhodnocuje ako ignorovanie alebo svojvoľné chápanie princípu kontradiktórnosti, ktorého podstatou je poskytnúť strane sporu reálnu možnosť reagovať na skutočnosť, tvrdenú protistranou, a môcť tak ovplyvniť ďalší postup (a predovšetkým výsledok) konania „želaným“ smerom. Pri kumulácii okolností daného prípadu (doručenie relevantného podania protistrany dva dni pred vytýčeným termínom verejného vyhlásenia rozsudku; neurčenie lehoty na vyjadrenie sa k zaslanému podaniu; neupovedomenie sťažovateľky o termíne verejného vyhlásenia rozsudku napriek jej výslovnej žiadosti podľa § 219 ods. 3 in fine CSP) ústavný súd konštatuje, že odvolací súd postupoval formalisticky a zároveň

znemožnil sťažovateľke, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Preto ak najvyšší súd v opísanom procesnom postupe odvolacieho súdu nevzhladol vadu zakladajúcu prípustnosť a dôvodnosť dovolania podľa § 420 písm. f) CSP, postupoval formalisticky a zaťažil tým svoje rozhodnutie arbitrárnosťou, ktorá znamená porušenie práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie, a neposkytol súdnu ochranu v kvalite, akú predpokladá zákon a ústava. Už len toto pochybenie najvyššieho súdu bez ďalšieho stačí na vyslovenie porušenia označených práv sťažovateľky napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu.

31. Ústavný súd už v tejto súvislosti vyslovil, že výklad relevantných právnych noriem nemôže byť taký formalistický, aby sa ním v konečnom dôsledku nielen zmaril účel súdnej ochrany, ale aj zabránilo v prístupe k súdnej ochrane z dôvodov, ktoré nemožno v právnom štáte v žiadnom prípade pričítať strane konania, ktorý sa tejto ochrany domáha (m. m. III. ÚS 203/2018).

32. Z uvedeného vyplýva, že najvyšší súd sa pri rozhodovaní o uplatnenom dôvode prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP neriadil týmito zásadami právneho štátu a uprednostnil formalizmus rozhodovania, ktorý povýšil nad zmysel súdnej ochrany, v rámci ktorej sa sťažovateľka domáhala svojich procesných práv, čo priamo súvisí s poskytovaním súdnej ochrany, čo malo za následok porušenie jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

33. Pokiaľ ide o ďalšiu námietku sťažovateľky, že krajský súd napriek skutočnosti, že sťažovateľka v odvolaní žiadala krajský súd o upovedomenie o termíne a mieste vyhlásenia rozhodnutia odvolacieho súdu, ju v rozpore s § 219 ods. 3 v spojení s § 354 CSP neupovedomil, ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd nerešpektoval svoj už skôr prijatý právny názor. Najvyšší súd pritom už v inej veci formuloval právnu vetu, ktorá znie *„Ak odvolací súd nedodržel procesný postup upravený v ustanovení § 219 ods. 3 CSP a napriek žiadosti strany jej neoznámil miesto a čas verejného vyhlásenia rozsudku elektronickými prostriedkami, došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Týmto nesprávnym procesným postupom sa strane znemožňuje, aby uskutočňovala jej patriace*

procesné práva v takej miere, že dochádza k porušeniu práva na spravodlivý proces, čo zakladá dovolací dôvod podľa § 420 písm. f/ CSP.“ (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 14/2018 z 11. decembra 2018) a ktorá je aplikovateľná aj vo veci sťažovateľky.

34. Ústavný súd konštatuje, že rozdielne posúdenie rovnakej vady najvyšším súdom bez racionálneho vysvetlenia odklonu od skôr prijatého a ustáleného právneho názoru v tejto otázke je dostatočným podkladom pre záver, že najvyšší súd svojvoľne a arbitrárne posúdil aj existenciu tejto namietanej vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP. Ústavný súd len dodáva, že k rovnakým záverom už dospel aj za neexistencie relevantnej odchýlky (napr. II. ÚS 85/02, IV. ÚS 110/03).

35. Podľa názoru ústavného súdu je za už opísaných okolností a uvedenej judikatúry odôvodnenie najvyššieho súdu neakceptovateľné, pretože bagatelizuje porušenie kogentného ustanovenia § 219 ods. 3 CSP s lakonickým odôvodnením (bod 16 odôvodnenia napadnutého rozsudku), že *„na samotnom verejnom vyhlásení rozsudku súd len rozsudok vyhlási a nevykonáva žiadny iný úkon, a preto ani strany na verejnom vyhlásení rozsudku nemajú priestor na akúkoľvek procesnú aktivitu relevantnú pre výsledok konania. Samotné neoznámenie miesta a času verejného vyhlásenia rozsudku teda nespôsobuje pre procesnú stranu taký negatívny dôsledok, ktorý by sa zároveň vzťahoval na výsledok konania.“*. Navyiac, ak sám najvyšší súd zdôrazňuje, že na verejnom vyhlásení rozsudku už sporová strana nevykonáva žiadny procesný úkon, zvýrazňuje pochybenie odvolacieho súdu, ktorý neumožnil sťažovateľke vyjadriť sa k podaniu protistrany, a potenciálne tak zvrátiť rozhodnutie odvolacieho súdu.

36. Ústavný súd k argumentácii najvyššieho súdu dodáva, že pokiaľ by citovaný právny záver, vyjadrený v napadnutom rozsudku najvyššieho súdu, v rámci už uvedeného platil paušálne, ustanovenie § 219 ods. 3 CSP by bolo samoučelné a obsolentné ustanovenie zákona. Ústavný súd na tomto mieste pripomína, že už v náleze sp. zn. II. ÚS 76/97 z 22. apríla 1998 (publikovanom v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 25/98) konštatoval, že *„možnosť súdu rozhodnúť o žalobe bez nariadenia pojednávania daná ustanovením § 250f Občianskeho súdneho poriadku neznamena, že súd*

nemusi o vyhlásení rozsudku upovedomiť účastníkov konania. Účastník konania má právo byť prítomný na vyhlásení rozsudku súdu a len on sa môže rozhodnúť, či sa tohto zasadnutia zúčastní alebo nezúčastní.“.

37. Vychádzajúc z uvedeného, procesných súvislostí daného prípadu a nepreukázania relevantných okolností vylučujúcich neústavnosť postupu krajského súdu pri nesplnení zákonnej povinnosti uloženej jej ustanovením § 219 ods. 3 CSP, ktoré by boli náležitým spôsobom premietnuté do ústavne akceptovateľného odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ústavný súd dospel k záveru, že aj túto námietku sťažovateľky je potrebné považovať za dôvodnú, zakladajúcu porušenie jej označených práv napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu.

K okruhu námietok zakladajúcich prípustnosť dovolania z dôvodov vymedzených v § 420 písm. a) a d) CSP [pozri bod 25 bod b) odôvodnenia tohto rozhodnutia]

38. Sťažovateľka v tejto súvislosti argumentovala tým, že žalobcovia sa už raz domáhali žalobou vyslovenia neplatnosti čl. 4 ods. 4.6 zmluvy o úvere, o ktorej okresný súd právoplatne rozhodol tak, že konanie zastavil pre nedostatok právomoci (uznesenie sp. zn. 18 C 257/2013 16. apríla 2014), a to z dôvodu existencie rozhodcovskej doložky. Toto právoplatné rozhodnutie súdu má podľa sťažovateľky predstavovať judikovanie nedostatku právomoci civilného súdu v danej veci, ako aj prekážku rozsúdenej veci. Žalobcovia o tri mesiace podali rovnakú žalobu, o ktorej bolo rozhodnuté v napadnutom konaní.

39. Najvyšší súd v relevantnej časti odôvodnenia k uvedeným námietkam v prvom rade uviedol, že tieto vady sťažovateľka v poradí v druhom odvolacom konaní nenamietala, a preto racionálne nemohli a nemali byť ani predmetom dovolania a dovolacieho prieskumu. Uvedená tvrdená vada však už bola predmetom prieskumu v skorších štádiách napadnutého konania (s negatívnym výsledkom) a najvyšší súd na skorší právny názor o neplatnosti rozhodcovskej zmluvy plne odkazuje (bod 12 odôvodnenia napadnutého rozsudku).

V nadväznosti na to v bode 13 odôvodnenia svojho rozsudku najvyšší súd k prekážke veci rozsúdenej uviedol, že túto prekážku by mohlo založiť len právoplatné rozhodnutie vo veci samej (meritórne rozhodnutie o ne/platnosti namietaného bodu zmluvy o úvere), a nie procesné rozhodnutie o zastavení konania pre nedostatok právomoci.

40. Tieto závery najvyššieho súdu považuje ústavný súd za ústavne akceptovateľné. O existencii vád podľa § 420 písm. a) a d) CSP by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by právomoc rozhodcovského súdu rozhodnúť predmetný spor existovala. Otázku platnosti rozhodcovskej zmluvy posudzoval okresný súd v konaní o prvej žalobe proti sťažovateľke ako predbežnú otázku. Pokiaľ túto predbežnú otázku posúdil súd v konaní o v poradí druhej žalobe s opačným (t. j. negatívnym) výsledkom, správne vyvodil svoju právomoc v danej veci konať a rozhodnúť a (pri neexistencii skoršieho meritórneho rozhodnutia o predmete sporu) tomuto postupu nebránila ani prekážka rozsúdenej veci.

K okruhu námietok zakladajúcich prípustnosť dovolania z dôvodov vymedzených v § 421 ods. písm. a) CSP [pozri bod 25 bod c) odôvodnenia tohto rozhodnutia]

41. Sťažovateľka ďalej namietala, že najvyšší súd sa arbitrárnym spôsobom vysporiadal s jej námietkou, že pri určovacej žalobe, ktorou žalobcovia žiadali vysloviť neplatnosť konkrétnych ustanovení úverovej zmluvy, neexistuje naliehavý právny záujem na takomto určení. Poukazovala pritom na ustálenú judikatúru v obdobných veciach. Najvyšší súd sa pomerne rozsiahlo venoval tejto otázke (body 21 až 25), pričom jadrom jeho argumentácie bolo, že ide o spotrebiteľský vzťah, pričom žalobu považoval za takú, ktorá plní preventívnu funkciu a predchádza porušovaniu práv a povinností. S poukazom na to, že spotrebiteľ má právo na ochranu pred neprijateľnými podmienkami, z uvedeného postavenia spotrebiteľa vyplýva jeho naliehavý záujem žalobcov na určení neprijateľnosti a neplatnosti konkrétnych zmluvných dojednaní, pretože ich postavenie sa v predmetnom vzťahu stane istejšie, nebudú ich neprijateľné a neplatné zmluvné podmienky neprimerane obmedzovať. V tomto smere najvyšší súd poukázal na to, že pohládávka sťažovateľky bola a je zabezpečená záložným právom a žalobcovia nemusia znášať hrozbu sankcií,

ktoré sú dojednané v rozpore s právom, pretože nikto nie je povinný znášať protiprávnu hrozbu a v konečnom dôsledku možno určením ich ne/platnosti zamedziť vzniku ďalších sporov, ktoré by mohli uplatnením neprijateľných a neplatných podmienok vzniknúť.

42. Aj túto námietku sťažovateľky považuje ústavný súd za nedôvodnú. Pokiaľ sťažovateľka poukazovala na všeobecnú judikatúru vzťahujúcu sa na existenciu naliehavého právneho záujmu pri určovacích žalobách, ústavný súd k nej uvádza, že táto bola formulovaná ešte pred legislatívnou ochranou práv spotrebiteľa, nezohľadňuje ju, ako ani nezohľadňuje nerovné postavenie spotrebiteľa pri dojednávaní zmlúv, ktoré môžu obsahovať neprijateľné a neplatné zmluvné dojednania. Úvaha najvyššieho súdu o preventívnej funkcii určovacej žaloby v spotrebiteľských vzťahoch je legitímna v tom, že nikto nemusí znášať protiprávnu hrozbu sankciami, ktoré sú dojednané v rozpore s platným právom, ako aj v tom, že postavenie účastníkov zmluvy sa tak stane istejším a predíde sa prípadným ďalším sporom spojeným s úverovou zmluvou a jej obsahom. Sťažovateľka v tejto súvislosti poukazovala na závery uvedené v rozhodnutí najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 6 Cdo 27/2018 z 28. marca 2019, ktoré len potvrdzujú akceptovateľnosť záveru najvyššieho súdu. Najvyšší súd v označenom rozhodnutí, síce uviedol, že nejde o žalobu podľa § 137 písm. c) CSP, ale zároveň vyslovil, že *„ide o osobitný druh žaloby patriacej spotrebiteľovi s cieľom domáhať sa proti porušiteľovi ochrany svojho práva pred neprijateľnými podmienkami na súde, ktorá má podklad v osobitných predpisoch (§ 53 ods. 1, ods. 4 a 5 a § 53a Občianskeho zákonníka, § 3 ods. 5 zákona č. 250/2007 Z. z.). V prípade takejto žaloby nie je preto potrebné tvrdiť a preukazovať naliehavý právny záujem.“*

43. Ústavný súd tak konštatuje, že sa z odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu presvedčil o ústavnej akceptovateľnosti zdôvodnenia existencie naliehavého právneho záujmu spotrebiteľa na určení neprijateľných zmluvných podmienok v rámci určovacej žaloby, ktoré by aj v prípade akceptácie výhrad sťažovateľky v konečnom dôsledku nemali potenciál priaznivejšieho výsledku sporu pre sťažovateľku, a ktoré de facto korešpondujú so závermi uvedenými v rozhodnutí najvyššieho súdu (sp. zn. 6 Cdo 27/2018 z 28. marca 2019), na ktoré sťažovateľka v sťažnosti paradoxne poukazovala. Najvyšší súd

totiž v odôvodnení označeného rozhodnutia uviedol, že „vychádza totiž z predpokladu, že dodávateľ porušuje svoju povinnosť nepoužívať neprijateľné podmienky v spotrebiteľských zmluvách. Je založená na protiprávnom konaní dodávateľa voči spotrebiteľovi. Kladným rozhodnutím o takejto žalobe sa priamo nedeklaruje (ne)existencia práva, ale sa deklaruje existencia nečestnej podmienky, ktorá je v spotrebiteľskej zmluve od jej vzniku. Možno ju uplatniť len v prípade spotrebiteľskej zmluvy a odlišným je aj účel, ktorému má slúžiť (jej cieľom je zabrániť používaniu neprijateľnej zmluvnej podmienky).“.

Ústavný súd tak konštatuje, že v právnom posúdení existencie naliehavého záujmu na určení neplatnosti ustanovení úverovej zmluvy z dôvodu zistenia neprijateľných podmienok v spotrebiteľskej zmluve najvyšším súdom nevzhladol takú relevantnú odlišnosť alebo exces, ktorá by mohla založiť ústavnoprávny rozmer sťažovateľkinej námietky, týkajúcej sa tejto otázky. Preto ju hodnotí ako nedôvodnú. Vychádzal z toho, že súdnu ochranu spotrebiteľovi nemožno v okolnostiach posudzovanej veci materiálne odoprieť len na základe toho, že súd dospeje k inému právnomu posúdeniu otázky, akým právnym prostriedkom sa má spotrebiteľ domáhať ochrany svojich práv (či určovacou žalobou alebo žalobou o vyslovenie neprijateľných podmienok v spotrebiteľskej zmluve), ak neexistuje relevantný rozdiel medzi účinkami a právnymi dôsledkami žaloby, ktorou sa domáha ochrany svojich práv. Uvedené v okolnostiach posudzovanej veci platí o to viac, keďže žalobcovia žiadali zároveň určiť neprijateľnosť a aj neplatnosť neprijateľných podmienok úverovej zmluvy (pozri výrok rozsudku krajského súdu sp. zn. 7 Co 563/2015 z 10. februára 2016).

K okruhu námietok zakladajúcim prípustnosť dovolania z dôvodov vymedzených v § 421 ods. písm. b) CSP [pozri bod 25 bod d) odôvodnenia tohto rozhodnutia]

44. V nadväznosti na právnu úpravu týkajúcu sa spotrebiteľských vzťahov sťažovateľka formulovala svoje výhrady k aplikácii neskoršej právnej úpravy s poukazom na to, že úverová zmluva vznikla ešte pred touto úpravou. Sťažovateľka prípustnosť svojho dovolania založila aj na dôvode podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, teda na relevancii otázky, či možno vysloviť (určiť) neprijateľnosť zmluvnej podmienky obsiahnutej v zmluve,

ktorá bola uzavretá predtým, ako bola zákonom č. 597/2009 Z. z. prvýkrát zavedená možnosť vyslovenia neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách, ktorú považovala za rozhodujúcu pre meritórne posúdenie veci a dosiaľ neriešenú v praxi dovolacieho súdu.

45. Najvyšší súd pri posudzovaní položenej otázky konštatoval, že jej vyriešenie odvolacím súdom je správne. Poukázal na to, že zmluva o úvere bola uzavretá až po zákonom definovaní spotrebiteľských zmlúv v zákone č. 634/1992 Zb. o ochrane spotrebiteľa v znení účinnom od 25. novembra 2004, konkrétne v jeho § 23a ods. 1. Predmetná úprava stanovila, že spotrebiteľskou zmluvou je o. i. zmluva uzavretá podľa Obchodného zákonníka, teda aj úverová zmluva (bod 27 odôvodnenia napadnutého rozsudku), pričom upozornil aj na povahu deklaratórneho rozhodnutia o tom, či je zmluvná podmienka platná alebo nie (bod 28 odôvodnenia napadnutého rozsudku). Vychádzajúc z uvedeného, potom dospel k záveru, že neprijateľnosť podmienok v spotrebiteľských zmluvách je možné konštatovať už od 1. apríla 2004, keď bol do slovenského právneho poriadku zakotvený inštitút spotrebiteľských zmlúv.

46. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že argumentácia najvyššieho súdu vychádza z relevantných právnych predpisov v časových súvislostiach, pričom nezistil, že by právna úvaha najvyššieho súdu vykazovala excés – naopak, je toho názoru, že najvyšším súdom aplikovaný výklad relevantných noriem platného práva rešpektuje účel a zmysel právnej ochrany spotrebiteľa. Fenomén spotrebiteľa a potreby jeho ochrany súvisel s excesívnym rozvojom dominancie dodávateľa a nerovnováhy vo vzťahoch dodávateľ – spotrebiteľ. Dodávateľ mnohokrát diktoval podmienky, za ktorých uzatváral so spotrebiteľom zmluvu. Samozrejme, právna úprava len reaguje na spoločenskú situáciu a vzťahy, ktoré sa v jej rámci rozvíjajú, s časovým odstupom. Preto ústavný súd konštatuje, že ak všeobecný súd ústavne akceptovateľným spôsobom poskytol právnu ochranu spotrebiteľovi na základe už existujúcej rámcovej právnej úpravy, konal v súlade so zákonom a so všeobecným princípom spravodlivosti. Nie je možné v okolnostiach posudzovanej veci akceptovať tendenčnú argumentáciu sťažovateľky, že až prijatím zákona č. 575/2009 Z. z. bolo procesne možné určiť neprijateľnosť podmienok v spotrebiteľských

zmluvách, v danom prípade v úverovej zmluve. Na základe uvedených úvah ústavný súd dospel k záveru o ústavnej akceptovateľnosti záverov najvyššieho súdu pri poskytnutí odpovede na otázku, či možno vysloviť (určiť) neprijateľnosť zmluvnej podmienky obsiahnutej v zmluve, ktorá bola uzavretá predtým, ako bola zákonom č. 597/2009 Z. z. prvýkrát zavedená možnosť vyslovenia neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách. Zaujatie opačného názoru by podľa názoru ústavného súdu bolo možné považovať za prejav prílišného formalizmu.

47. Pokiaľ však ide o druhú sťažovateľkou nastolenú právnu otázku, ktorú považovala za relevantnú pre posúdenie veci a ktorej nesprávne vyriešenie vytykala odvolaciemu súdu, t. j. otázku, či je banka oprávnená jednostranne zmeniť úrokovú sadzbu voči spotrebiteľovi v prípade existencie objektívnych okolností mimo dôvodov spôsobených klientom (spotrebiteľom), ak takáto možnosť vyplýva z platnej zmluvy o úvere, tú najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu vyriešil arbitrárne a jeho záver, že ide o skutkovú otázku, prima facie nezodpovedá charakteristike položenej otázky. Najvyšší súd pri posudzovaní položenej otázky argumentoval tým, že sťažovateľka namietala vlastne nesprávne skutkové zistenia, na ktorých súd založil svoje právne závery (bod 34 odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu). Najvyšší súd ďalej v podstatnom uviedol, že sťažovateľka síce argumentuje nesprávnym právnym posúdením, avšak len v tom zmysle, že ak by odvolací súd vyšiel zo správne zisteného skutkového stavu (t. j. ak by konkrétne ustanovenie zmluvy o poskytnutí úveru a predovšetkým obsah pojmu „zmena miery rizika klienta“ interpretoval správne, v súlade so všeobecne akceptovanými výkladovými pravidlami a v kontexte s ďalšími skutočnosťami tvoriacimi normatívnu reguláciu činnosti bankových subjektov a bankovej praxe), nevyhnutne by musel dospieť k odlišnému právnemu posúdeniu, teda k záveru, že uvedené ustanovenie zmluvy nie je neprijateľnou podmienkou. Najvyšší súd na základe uvedenej úvahy dospel k záveru, že položená otázka nemôže byť relevantná pre založenie prípustnosti dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP (bod 35 odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu).

48. Ústavný súd, vychádzajúc z citovaného odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, konštatuje, že najvyšší súd jednoznačne formulovanú otázku

sťažovateľky, ktorá je formulovaná všeobecne a má povahu právnej otázky, v rozpore s jej skutočnou povahou posúdil ako otázku skutkovú. Posúdenie (zodpovedanie) sťažovateľkou formulovanej otázky (či, vzhľadom na povahu subjektov predmetného právneho vzťahu, je banka oprávnená jednostranne meniť úrokovú sadzbu v prípade existencie objektívnych okolností mimo dôvodov spôsobených klientom, ak takáto možnosť vyplýva z platnej zmluvy o úvere) nepredstavuje – tak, ako sa javí z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu – získanie „ešte len“ skutkových zistení, ale „už“ právnych záverov. Ide o posúdenie (ne)prijateľnosti zmluvnej podmienky, resp. jej (ne)platnosti. Sťažovateľka svojou otázkou nenaznačuje nesprávnu interpretáciu v zmluve obsiahnutých pojmov (ich obsahu), ale nesprávne právne hodnotiace závery súdu o nich. Ústavný súd považuje už prípadný záver súdu o tom, že ustanovenie zmluvy spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa, za záver právny. Preto aj následná konklúzia najvyššieho súdu o tom, že sťažovateľkou položená otázka nebola relevantná pre právne posúdenie veci, je nesprávna a vo svojom dôsledku znamenala neposkytnutie súdnej ochrany sťažovateľke v požadovanej kvalite. Námietka sťažovateľky, že najvyšší súd sa arbitrárne odmietol zaoberať ňou položenou otázkou, je preto opodstatnená a dôvodná.

K námietkam sťažovateľky o porušení práva na zákonného sudcu [pozri bod 25 bod e) odôvodnenia tohto rozhodnutia]

49. Pokiaľ sťažovateľka namietala, že v okolnostiach posudzovanej veci mal rozhodovať veľký senát z dôvodov uvedených v sťažnosti, a preto malo dôjsť aj k porušeniu jej práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi, ústavný súd vzhľadom na to, že sťažovateľka v petite sťažnosti nežiadala vysloviť aj porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, dospel k záveru, že ide len súčasť argumentácie sťažovateľky, ktorou odôvodňovala porušenie svojich označených práv. Navyše, túto svoju argumentáciu odvíjala od premisy, že najvyšší súd sa odklonil od svojej ustálenej judikatúry, týkajúcej sa naliehavého právneho záujmu pri určovacích žalobách. Keďže ústavný súd dospel k zjavnej neopodstatnenosti námietky sťažovateľky týkajúcej sa právneho posúdenia otázky potreby posúdenia existencie naliehavého právneho záujmu (pozri body 41 až 43 odôvodnenia tohto

rozhodnutia), nie je ani možné uvažovať o správnosti názoru, že v okolnostiach posudzovanej veci mohlo dôjsť k porušeniu jej základného práva na zákonného sudcu.

50. Vychádzajúc z uvedených zistení o porušení princípu kontradiktórnosti, odňatia procesných práv a arbitrárnosti odôvodnenia napadnutého rozsudku najvyššieho súdu, ústavný súd dospel k záveru, že najvyšší súd zlyhal pri poskytovaní súdnej ochrany, preto konštatuje, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k neprípustnému zásahu do jej procesných práv, a tým aj k porušeniu označených práv sťažovateľky (bod 1 výroku rozhodnutia).

51. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, napadnutý rozsudok najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku rozhodnutia).

52. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

V.

Trovy konania

53. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Právny zástupca sťažovateľky si nárok na náhradu trov konania uplatnil.

54. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Odmenu priznal za tri úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania, podanie sťažnosti (vykonané v roku 2019), písomné podanie týkajúce sa veci samej (vykonaný v roku 2020), vychádzal pritom z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca

hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola 980 € a za prvý polrok 2019, ktorá bola 1 062 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2019, ako aj v roku 2020. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2019 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 163,33 €, a za rok 2020 predstavuje sumu 177 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušalom 9,80 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 173,13 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2019, t. j. za dva úkony 346,26 € a odmena spolu s režijným paušalom 10,62 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 187,62 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2020. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom tak, ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 533,88 €, ktoré sa vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, zvyšujú o 20 %. Ústavný súd preto úspešnej sťažovateľke priznal náhradu trov konania v sume 640,66 € (bod 3 výroku rozhodnutia).

55. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. mája 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu